

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen
STVK02
VT22
Handledare: Fariborz Zelli

WWF i TRIDOM

-En kartläggning av legitimering och ansvarsutkrävande i WWFs
konserveringsprojekt.

Av: Hanna Andrén

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

The NGO WWF runs conservation projects in the Tridom rainforest area to preserve biodiversity. They have financed and trained eco-guards whose task is to protect the forest from poaching. In the same area, the indigenous population *Baka* lives off and in symbiosis with the rainforest. Testimonies and reports have revealed how the eco-guards have committed violent and deeply offensive acts against the Baka people for no reason. WWF has been aware of the atrocities but have failed to take responsibility. In this case study, the practices of legitimation and mechanisms of accountability that were present in the case are identified. The aim is to better understand how NGOs achieve legitimacy in global governance and to what extent they can be held accountable when their power is being misused. This is done by applying two theoretical frameworks. One by Karin Bäckstrand and Fredrik Söderbaum concerning legitimacy and one by Ruth W. Grant and Robert O. Keohane concerning accountability. The result is a complete descriptive mapping of the case 'WWF in Tridom' which can hopefully evoke general knowledge on NGO legitimacy and accountability and be of value for future research.

Nyckelord: *Legitimitet, NGO, Ansvarsutkrävande, Green Grabbing.*

Antal ord: 9961

Innehållsförteckning:

1. Inledning	3
1.1 Introduktion.....	3
1.2 Bakgrund.....	3
1.3 Centrala aktörer.....	6
1.4 Relevans.....	7
1.5 Syfte och frågeställningar.....	8
1.6 Begreppsapparat.....	9
1.7 Tidigare forskning.....	11
2. Metod.....	12
2.1 Metodologiska avvägningar	13
2.2 Material.....	14
2.3 Avgränsningar.....	15
3. Teori och analys.....	16
3.1 Legitimitet.....	16
3.2 Analys av legitimering.....	18
3.3 Ansvarsutkrävande.....	22
3.4 Analys av ansvarsutkrävande.....	24
4. Resultat.....	27
4.1 Diskussion.....	27
4.2 Slutsats och vidare forskning.....	30
5. Referenser.....	32

1. Inledning

1.1 Introduktion

“The 21st century is the era of NGOs”

Så sade den dåvarande generalsekreteraren för FN Kofi Annan (Lang 2013, 1).

Icke-statliga organisationer, så kallade *NGOs* eller *non governmental organisations*, har fått en alltmer framträdande roll i internationella relationer och på den globala politiska arenan de senaste årtiondena (Ibid, 13-14). Det råder emellertid delade meningar om NGOs inblandning i politiken. Somliga anser att utvecklingen är positiv eftersom det civila samhället får en större plats i det globala sammanhanget och kan involvera sig utan att aktivt delta i politiken. Det finns också en uppfattning att NGOs kan få saker att hända på ett mer effektivt sätt eftersom de undgår mycket av den byråkrati som statliga aktörer är bundna till. Å andra sidan finns det dem som ifrågasätter de icke-statliga aktörernas möjlighet att uppnå och åtnjuta samma nivå av legitimitet som statliga aktörer kan uppnå, eftersom där inte finns något tydligt element av representation (Ibid, 1-2). När NGOs anses legitima aktörer med en viss maktposition blir frågan om ansvarsutkrävande framträdande. Vem kan egentligen utkräva NGOs på ansvar när de missbrukar sin makt och i vilken utsträckning ger det tillräcklig verkan? Jag kommer i den här undersökningen djupdyka i projekt initierade av den icke-statliga organisationen WWF i regnskogen Tridom som ligger i *Congo Basin*, som resulterat i brutala överskridanden av mänskliga rättigheter hos urbefolkningen Baka.

1.2 Bakgrund

Det så kallade *Tridom*, är ett område av regnskog som sträcker sig mellan de tre länderna Kamerun, Gabon och republiken Kongo. Tridom är känt för sin rika biologiska mångfald och huserar en viktig del av världens populationer av gorillor, elefanter, schimpanser och andra hotade arter och har därför länge varit subjekt för illegal jakt (WWF i.d., TRIDOM: Tri-National Dja-Odzala-Minkébé). Sedan 2005 driver WWF konserverings-projektet ETIC i Tridom för att göra skogen till ett skyddat naturområde och på så vis förhindra minskad biologisk mångfald. Tillsammans med republiken Kongos regering, UNDP (*United nations development*

programme), EU-kommissionen, USAs regering och ett antal skogsföretag förnyades och förstärktes projektet under 2016 då ett nytt avtal signerades mellan parterna och skogen Messok Dja i republiken Kongo blev adderat till området. I och med det här planeras en konserverings-park där (Ibid). Sedan projekten startades upp finns så kallade ekovakter omkring och i skogen som till viss del är finansierade samt tränade av WWF, men som är anställda av ländernas respektive regeringar. Deras uppgift är att förhindra tjuvjakt och annan illegal aktivitet som kan skada den biologiska mångfalden (Vidal 2020; Lang 2021).

Det semi-nomadiska urfolket Baka lever av skogen och jagar småvilt, fiskar och samlar växter till föda och medicin där. De har levt av regnskogen i flera sekel och enligt organisationen Survival International, som är en NGO med syftet att skydda och ge en röst till ursprungsbefolkningar, är de regnskogens allra bästa beskyddare eftersom de lever i symbios med den och är beroende av den för sin fortlevnad (Survival International i.d., Decolonize Conservation). Baka-folket har inte gett sitt godkännande för WWFs närvaro i området (Ibid, Baka). Sedan WWFs projekt trädde i kraft har livssituationen för Baka-folket försämrats avsevärt, och de blir med brutala metoder utestängda från sina områden. Flera vittnen från urfolket berättar hur de inte längre får gå in i skogen, hur deras läger blir nedbrända och hur de blir fysiskt och psykiskt misshandlade av vakterna. Deras rättigheter som urfolk elimineras (Vidal 2020). Detta trots att projektet, enligt WWF, inte ska innebära att Baka-folket inte längre får nyttja skogen och på WWFs hemsida beskrivs det som att projektet sker i samtycke med urfolken. Man uttrycker också att ett samarbete mellan WWF och urfolken är mycket viktigt för båda parter (WWF i.d., TRIDOM: Tri-National Dja-Odzala-Minkébé). Ett vittne från Baka-folket berättar att de försökte yttra sina svårigheter för WWF och bad om hjälp men fick endast som svar att de inte fick vistas i skogen (Vidal 2020).

Organisationen *Survival International* har under flera års tid rapporterat om drabbade urfolk i samband med WWF-initierade projekt och driver flera kampanjer för att stoppa konserverings-projekt där bland andra WWF är initiativtagare (Survival International). Yttranden om misshandel och förbud mot tillträde till skogen hade kommit in till UNDP från Baka-folket under 2018 och under 2019 skickades utredare från UNDP till området för att undersöka situationen. Man utfärdade en rapport med trovärdiga vittnesmål från Baka-folket om bland

annat misshandel, felaktig fängsling, anlagda bränder på Baka-folkets läger, stöld av deras mat och avhumaniserande kränkningar. Därefter valde UNDP att skjuta upp realiseringen av konserverings-parken som planerades i Messok Dja (Vidal 2020). *Tidningen BuzzFeed News* gjorde en egen nyhets-utredning och i mars 2019 släppte BuzzFeed en artikel med avslöjanden om flera brott mot mänskliga rättigheter inom flera av WWFs konserveringsprojekt i Tridom och även på andra platser i världen. Enligt BuzzFeed har USAs regering betalat 125 miljoner dollar i bidrag till WWFs konserverings-projekt. Artikeln tillsammans med UNDPs rapport gjorde att allmänheten fick vetskap om händelserna och gjorde USAs regering uppmärksam på sin roll i finansieringen av ett projekt som inte respekterar basala mänskliga rättigheter (Baker och Warren 2019a). EU, som också bidragit med finansiering till WWFs projekt, valde i tidigt 2020 att dra in sitt stöd efter att ha tagit del av avslöjandena och samtalat med Survival International om situationen för Baka-folket (Survival International 2020). Efter att avslöjandena nått USAs regering beslutade man att hålla ett kongressförhör i *US house committee on natural resources* med WWFs vice ordförande Ginette Hemley i oktober 2021. Kommittén har till uppgift att överväga och rekommendera lagändringar i frågor som rör urbefolkningar och deras rätt till land samt övervakar federala program för naturbevarande och artskydd (Natural resources committee). Förhöret leddes av Jared Huffman, representant för Kaliforniens andra kongress-distrikt och medverkande var bland andra kongressledamot Cliff Bentz, John Knox som är professor i internationell lag och Kaddu Sebunya som är VD för *African Wildlife Foundation*. WWF kritiserades hårt för sin hantering av situationen (Lang 2021). Det framgår i förhöret att WWF flera gånger under projektens gång tagit del av vittnesmål om kränkningar och misshandel men att de inte agerat tillräckligt handlingskraftigt. Flertalet rapporter ska ha gjorts som WWF valt att inte publicera. Ms Hemley får frågan om hon anser att WWF bär något som helst ansvar för händelserna varpå hon avleder ämnet och undviker att svara på frågan. På frågan om några ansvariga anställda inom WWF blivit avskedade sedan rapporterna började komma in, svarar hon också på ett undvikande sätt och pekar på att WWF har gjort omorganiseringar sedan avslöjandet (Ibid). Förhöret avslutas efter knappt två timmar och slutpläderingen blir att Jared Huffman säger att man förväntar sig ändrad lagstiftning kring vad organisationer har för ansvar för att kunna få bidrag från den amerikanska staten. Någon information om att det här har skett har dock hittills inte publicerats (Ibid).

1.3 Centrala aktörer

I min analys kommer jag återkomma till ett antal centrala aktörer som jag anser på olika sätt är bärande för händelseförloppet. Därför kommer jag i det följande presentera dessa och på vilket sätt de är viktiga för min analys.

WWF är en NGO som grundades 1961 med målet att säkerställa finansiering för att skydda områden som är hotade av människors utbredda exploatering. Sedan dess har organisationen expanderat och dess logotyp föreställande en jättepanda gör sig igenkänd i hela världen. Idag jobbar WWF i nästan 100 länder och deras huvudsakliga uppgift är djur- och naturskydd ofta i form av konserveringsprojekt i olika områden (WWF i.d., History).

USA har ett tätt samarbete med WWF och stöttar organisationen med donationer och bidrag. Av dessa bidrag har 125 miljoner dollar gått till projekt där grova brott mot mänskliga rättigheter misstänks ha skett (Baker och Warren 2019a). Även EU är en central aktör eftersom de också gått in med finansiella medel till WWFs projekt, och sedan valt att dra in det på grund av avslöjandet (Survival International 2020).

Survival International är en brittisk NGO som driver frågan om urfolks rättigheter och framför allt rätten till deras ursprungliga landområden. De undersöker och avslöjar orättvisor och brott mot mänskliga rättigheter utförda av stater, stora företag och organisationer. Vidare jobbar de tillsammans med urbefolkningarna för att ge dem en röst i situationer där de vanligtvis inte hörs, trots att de är inblandade och påverkas av situationen, ofta på ett negativt sätt. De driver bland andra kampanjen *Decolonize conservation* som handlar om natur-konserveringsprojekt där metoder med koloniala tendenser används för att skydda naturen och biologisk mångfald (Survival international).

Buzzfeed News är en nyhetssida på internet med en global spännvidd och över 50 miljoner nya läsare varje månad. De rapporterar om stora världsliga nyheter som rör politiken likväl som nyheter om mer triviala sociala fenomen i vardagslivet. I sin egen beskrivning framhåller de att de inriktar sig på att avslöja stora företag och organisationer som missbrukar sin makt och genom

det ställer dem till svars för det de gjort. Det är den rollen som de har i mitt valda fall genom sin nyhets-utredning och avslöjande artikel (Buzzfeed 2018).

UNDP står för United Nations development programme och är ett FN-organ med huvudsakligt mål att främja hållbar ekonomisk utveckling, utrota fattigdom och öka jämlikhet och jämställdhet i länder (UNDP i.d.). UNDP var en av finansiärerna till WWFs senaste påbyggnad Messok Dja i Tridom-projektet. När de mottog larm om våldsamheterna åkte en grupp utredare 2019 ner till området och samlade in vittnesmål och utfärdade baserat på det en rapport med brutala historier om upplevelser från Baka-folket (Vidal 2020).

1.4 Relevans

Valet av fall kommer sig av ett intresse för NGOs med miljöfokus och hur deras roll kommer med kompromisser med avseende på legitimitet och ansvarsutkrävande i internationella sammanhang. Kompromisser av det här slaget kan leda till så kallade gröna landapproprieringar där den miljövänliga aspekten ibland överskuggar sociala orättvisor som sker bortom allmänhetens kännedom. Den gröna aspekten av en landappropriering kan fungera som en form av legitimering eller rättfärdigande av inskränkningar av människors rättigheter, framförallt urfolk och andra marginaliserade grupper (Fairhead et al. 2012). Jag anser fallet särskilt intressant eftersom det överbryggar två statsvetenskapligt intressanta områden, legitimitet och social rättvisa. En viktig aspekt när det rör sig om en så pass stor och välkänd organisation som WWF är hur dess legitimitet upprätthålls eller inte genom olika metoder och till vilken grad de utkrävs på ansvar vid överträdelser. Det här kan bidra till att sådana här situationer uppstår i större eller mindre utsträckning.

En utomvetenskaplig relevans följer av att klimatfrågan aldrig förr har varit mer aktuell och WWF är en av de ledande icke statliga organisationerna som driver den framåt. Det är viktigt i en tid när samhällsdiskursen i allmänhet och klimatkritiken i synnerhet, domineras av västerländska värderingar att noga och kritiskt granska de institutioner som säger sig vara legitima gröna aktörer. Om man bara intresserar sig för en aspekt, i det här fallet graden av miljömedvetenhet, kan man komma att missa andra aspekter, som social rättvisa och mänskliga

rättigheter. Det är också av intresse för allmänheten att förstå hur stora välkända organisationer kan bibehålla eller förlora sin legitimitet beroende av vilka legitimerande, och kanske främst självlegitimerande, praktiker som närvarat och till vilken grad de ställs till svars för sina misstag (Teorell och Svensson 2007, 18-19).

Det inomvetenskapliga kriteriet uppfylls genom att jag anser att det finns ett forskningsgap i det här området som jag ämnar fylla med den här studien. Till att börja med har just det här fallet inte uppmärksammats mer än i ett fåtal nyhetsartiklar och på några hemsidor för urfolks rättigheter. Vidare är forskningen på green grabbing fortfarande ganska ny och kan, i sin nuvarande form, ses som en förlängning på studier som handlar om land approprieringar på ett mer generellt plan. Genom att lägga till ett ytterligare fall till fältet breddas det och möjligheten till vidare forskning kring andra liknande fall blir större. Det blir även enklare att generalisera den kunskap som kommer av att studera olika fall av green grabbing och att urskilja potentiella mönster (Ibid). Den tidigare forskningen på legitimitet på den internationella nivån fokuserar främst på *Global governance institutions* (GGIs) och en NGO räknas inte som en GGI (Tallberg et al. 2018, 6), därför finns det ett behov av mer forskning på legitimerings-praktiker hos aktörer som inte tidigare varit huvudsakligt subjekt för forskning inom fältet.

1.5 Syfte och frågeställning

När det inte finns lagar som det gör inom stater och för statliga organisationer blir procedur för ansvarsutkrävande mycket luddigt och därför vill jag titta närmare på hur man kan använda sig av legitimerings-praktiker och mekanismer för ansvarsutkrävande för att bekräfta eller fördöma en organisation eller i det här fallet en organisations projekt. Syftet är att få en tydlig bild av händelseutvecklingen i det aktuella fallet för att kunna kartlägga legitimitet och ansvarsutkrävande hos NGOs i internationella sammanhang och i synnerhet i sammanhang kopplade till klimatfrågan. Jag vill titta närmare på hur internationella aktörer använder sig av olika medel för att legitimera sina och andra aktörers ageranden och på vilket sätt de ställs till svars. Frågorna jag ämnar besvara är således:

- *Vilka legitimerings-praktiker har närvarat och spelat en viktig roll i fallets utspel?*
- *Vilka ansvarsutkrävande-mekanismer har närvarat och spelat en viktig roll i fallets utspel?*
- *Vilka aktörer står för vilka praktiker?*
- *I vilken utsträckning samspelar och kompletterar de legitimerande- och ansvarsutkrävande-mekanismerna och praktikerna varandra?*

1.6 Begreppsapparat

För att kunna ta undersökningen vidare och skapa en brygga mellan det empiriska och teoretiska krävs att ett antal centrala begrepp och koncept definieras. Utan tydlig definiering riskerar jag göra avkall på studiens kumulativitet (Teorell och Svensson 2007, 35-38). Mitt intresse för just det här fallet och den förkunskap som jag hade innan jag påbörjade den här studien gör att jag redan på förhand har vissa antaganden. För att studien ska bli så objektiv som möjligt, och där det inte går, så intersubjektiv som möjligt, behöver jag vara medveten om- och ta ett steg tillbaka från de implicita antaganden jag har (Ibid, 54). Nedan kommer jag definiera några av de begrepp som är bärande i min studie.

Legitimitet

Legitimitet behandlar uppfattningen om huruvida en aktör har rätt till makt eller inte. Det är något som byggs upp i relationen mellan en aktör och en "publik" där publiken avgör huruvida en aktör är legitim. Jag kommer använda mig av Tallberg et al. definition av legitimitet som är sociologisk i motsats till normativ. Med det här menas att man intresserar sig för de praktiska aspekterna av hur legitimitet uppkommer, försvagas eller rent av försvinner hos en aktör. Man ställer sig alltså inte frågor om huruvida en aktör *borde* anses legitim utan snarare frågor av beskrivande och förklarande karaktär (Tallberg et al. 2018, 6-9).

NGO

En *non governmental organization*, det vill säga en icke-statlig organisation på svenska, är precis som det låter, en organisation som inte är direkt relaterad till staten. Utöver det här är den också inte vinstdriven, den är frivillig och den agerar i det allmännas intresse, och inte enbart i dess

medlemmars intresse. Rent juridiskt kan en NGO inte utföra någon direkt politisk aktivitet men är ändå ofta politiskt engagerade och har i någon mån politisk makt i form av opinionsskapande och informationsspridning (Lang 2013, 10-13). Jag kommer härnäst använda mig av den engelska förkortningen NGO av praktiska skäl och eftersom det kommit att bli en internationell benämning med hög igenkänningsgrad. Några andra exempel på välkända NGOs utöver WWF är Greenpeace och Amnesty International.

Green Grabbing

Green Grabbing syftar till appropriering av landområden genom antingen ekonomisk transaktion, övertagande av kontroll eller rätt till användning, för miljövänliga ändamål. Med appropriering i det här begreppet menas att de med mer makt och resurser tar över mark från de med mindre makt och resurser. Med miljövänliga ändamål menas exempelvis instiftande av naturskydd, bygget av en förnybar energicentral eller skapande av ekoturism-områden (Fairhead et al. 2012, 237-238).

Ansvarsutkrävande

Konceptet om ansvarsutkrävande går traditionellt sett hand i hand med demokrati och behandlar hur de som styr i ett demokratiskt system hålls ansvariga för sina handlingar av de som står under den styrande makten. Grant och Keohane definierar ansvarsutkrävande som att vissa aktörer har rätten att bestämma om andra aktörer uppfyller sitt ansvar enligt en på förhand införstådd standard, och om inte, att hålla dem ansvariga genom sanktioner. Rätten som dessa aktörer har uppstår genom ett allmänt erkännande av dess legitimitet. Rent praktiskt sker ansvarsutkrävande genom olika mekanismer för att avslöja och bestraffa obehörigt eller o-legitimt utövande av makt och orättvist eller oförståndigt tagna beslut. Grant och Keohane skiljer på *delegation* och *participatory accountability* och menar att dessa har olika sätt att svara på frågan vem det är som har rätten att utkräva en makthavande aktör på ansvar. Med *delegation* menas att de som anförtror aktören med makten har rätt att utkräva ansvar. Med *participatory* menas att de som påverkas av makthavarens handlingar och beslut har rätt att utkräva ansvar. Det här är dock inte två olika definitioner på ansvarsutkrävande utan två modeller av hur det kan gå till praktiskt (Grant och Keohane 2005, 30-31).

1.7 Tidigare forskning

Green Grabbing som fenomen myntades av John Vidal (2008) i artikeln *The great green land grab* i The Guardian. Det var dock artikeln “*Green grabbing: A new appropriation of nature?*” av bland andra James Fairhead, som gjorde fenomenet till ett forskningsobjekt och därmed introducerade det till det statsvetenskapliga fältet. I artikeln förklaras *green grabbing* och dess innebörd och problematiken kring dess uppkomst diskuteras. *Green grabbing* bygger vidare på det tidigare begreppet *land grabbing* som handlar om landapproprieringar av aktörer med makt på bekostnad av en socialt lägre stående eller mer utsatt grupp. Det nya med *Green grabbing* som skiljer sig från *land grabbing*, är att motivationen bakom land-approprieringen nu är någon form av grön och miljövänlig investering, som exempelvis bygget av en vindkraftpark eller instiftandet av ett skyddat naturområde (Fairhead et al. 2012, 237-239). Uppkomsten av *green grabbing* kan kopplas till såväl postkoloniala strukturer som neoliberala utvecklingar i världen. Naturen och den biologiska mångfalden som den rymmer erkänns alltmer som något med ett eget värde i sig och inte enbart för de resurser som kan utvinnas. Aktörerna som utför *green grabbing* kan vara stater, företag, och NGOs (Ibid, 239-240).

Boken *Evaluating transnational NGOs* (2010) består av en samling artiklar där NGOs utvärderas som global aktör med avseende på legitimitet, ansvarsutkrävande och representation. Darren Halpin and Peter McLaverty har skrivit kapitlet *Legitimizing INGO Advocacy: The Case of Internal Democracies*. De anser att globaliseringen successivt leder till demokratisk tillbakagång eftersom det inte finns något globalt centraliserat styrorgan som säkerställer att processer fortlöper demokratiskt i internationella sammanhang (Halpin och McLaverty 2010, 55-56). Närvaron av NGOs i global styrning diskuteras som en möjlig hjälp för det demokratiska underskottet. Det här förutsatt att NGOs själva lever upp till en viss nivå av demokrati eller representation (Ibid, 58-59). Steffek et al. (2010, 117-119) har i samma bok tagit fram fem kriterier för icke-statliga aktörer som uppskattar dess nivå av demokratisk legitimitet. Dessa fem kriterier är: *participation, inclusion, responsiveness, transparency, och independence*. Förutsatt att kriterierna är uppfyllda kan en NGO anses vara en legitim och demokratisk aktör i global styrning.

Marek Havrda och Petr Kutílek diskuterar i ett kapitel ur samma bok ansvarsutkrävande för icke-statliga aktörer. De trycker på behovet av att stärka mekanismer för ansvarsutkrävande för NGOs med anledningen av dess ökning i antal och maktposition i internationella sammanhang de senaste decennierna. Den tilltagande privatiseringen och statens minskade roll tros ha varit en betydande faktor för varför antalet NGOs och dess makt ökat. Idag är NGOs representerade på politiska toppmöten inom bland annat EU och FN och har möjlighet att påverka policy-förändringar. Dess inofficiella karaktär i relation till statliga aktörer gör att de inte håller samma nivå av transparens och därmed lättare kommer undan med felsteg. Att det inte finns någon global regering, gör att NGOs som inte har någon direkt koppling till statliga regeringar, inte kan utkrävas på ansvar i den mån som behövs, menar författarna (Havrda och Kutílek 2010, 159-161).

Dessa områden inom forskningen är relevanta för min studie eftersom den placerar sig någonstans mellan den tidigare forskning som gjorts om green grabbing och legitimitet samt ansvarsutkrävande och är tänkt att brygga samman dem. Green grabbing kommer främst agera som benämning på det fenomen som WWFs projekt kan klassas som och jag kommer utgå ifrån Fairhead et al definition som jag anser passande för fallet. Jag kommer därför behandla WWFs projekt som ett fall av *legitimering av green grabbing*. Vidare ämnar jag applicera den sociologiska formen av legitimitet på ett fall där en NGO utgör den huvudsakliga aktören vilket inte är det traditionella tillvägagångssättet och på så vis kan jag komma med nya insikter till forskningsfältet.

2. Metod

För att besvara mina frågor kommer jag göra en kvalitativ *within-case* fallstudie där jag intensivt granskar ett fall (Teorell och Svensson 2007, 80). Det kommer främst vara en beskrivande studie men har också vissa teoriutvecklande ambitioner. Jag kommer använda mig av Karin Bäckstrand och Fredrik Söderbaums typologi om legitimering och Ruth W. Grant och Robert O. Keohanes

typologi om ansvarsutkrävande för att kartlägga mitt valda fall och klassificera de mekanismer och praktiker av legitimering och ansvarsutkrävande som ägt rum.

2.1 Metodologiska avvägningar

Studien är beskrivande i den bemärkelsen att jag vill göra en systematisk kartläggning med hjälp av mina valda konceptuella ramverk om legitimitet och ansvarsutkrävande, varpå jag kan dra välgrundade deskriptiva slutsatser. Med det här sagt vill jag påstå att den öppnar upp för att i efterföljande forskning göra en förklarande studie där underliggande kausala mekanismer kan undersökas (Teorell och Svensson 2007, 23-24). Studien blir också i viss mån teoriutvecklande eftersom jag använder ett konceptuellt ramverk om legitimitet som är anpassat till, och främst använts för att studera GGIs. I min studie applicerar jag ramverket på en NGO, vilket inte räknas som en GGI. Av den här anledningen kan min studie betraktas som en, åtminstone påbörjad, utveckling av Bäckstrand och Söderbaums typologi (Ibid, 10-12). I mina vetenskapsteoretiska överväganden har jag kommit fram till att studien blir något eklektisk eftersom den utgår ifrån två typologiska ramverk som hämtar sina teoretiska utgångspunkter från lite olika traditioner, däremot intar jag en mer empirisk epistemologi och realistisk ontologi som grund. (Hollis 1994, 25-26, 90-92). Dels eftersom jag personligen står närmare den vetenskapsteoretiska utgångspunkten men också eftersom det passar bra vid just den här fallstudien på grund av dess beskrivande och objektivistiska natur. Valet av fallstudie kommer sig av dess fördelar när det kommer till att i detalj studera händelser och dess kopplingar till varandra. Det finns utrymme när man bara jobbar med ett fall att se till flera olika variabler och studera dessa noggrant. Komplexa interaktioner och relationer kan avtäckas och diskuteras (George och Bennett 2005, 29-30) En fallstudie möjliggör också högre nivå av konceptuell validitet, det vill säga att jag mäter det jag avser mäta. Det följer av att jag har tillgång till detaljerade kontextuella eller platsspecifika faktorer och det blir därigenom enklare att fastställa konceptuella ramar som passar just den här kontexten. Det här är svårare att uppnå med exempelvis en kvantitativ studie där fler fall ska passa in i en och samma konceptuella ram (Ibid 27-28).

Bland nackdelarna med fallstudie-metoden är den mest självklara den kompromiss man tvingas göra vid valet av enbart ett fall. Ytterligare en eventuell svårighet med en fallstudie är att jag som

forskare är mer eller mindre partisk i mitt val av fall. Konsekvensen av det kan bli osystematiska fel och då kan resultatet i studien bli lidande av låg reliabilitet (Ibid, 30-31). För att komma runt de här riskerna är jag noggrann med att ha tydliga frågeställningar och kriterier för hur mitt material ska tolkas. Begrepp har givits en bestämd definition så att samma resultat kan uppnås vid upprepade tillfällen och av olika personer (Teorell och Svensson 2007, 55, 59).

2.2 Material

Den bästa metoden för att samla material hade förmodligen varit en fältstudie eller direktobservation. Att vara på plats och kunna intervjua flera av aktörerna och få information direkt från primärkällan. Dessvärre finns inte möjligheten till det på grund av tidsbegränsning, praktiska och ekonomiska skäl. Materialet till den här undersökningen kommer istället bestå av existerande källor och kommer främst utgöras av nyhetsartiklar och informationshemsidor, men även vetenskapliga artiklar och böcker som tillhandahåller det analytiska ramverket som jag kommer använda. Även videomaterial i form av förhöret som hölls med WWF 2021 kommer utgöra en del i mina informationskällor och mitt analysmaterial. I valet av de källor jag använder har jag varit noggrann med att inta en källkritisk position och sållat bland mängden för att hitta källor som är relevanta. Jag har valt källor som innehåller direkta uttalanden och intervjumaterial med de inblandade aktörerna för att komma så nära primärkällan som möjligt. Jag har också dubbelkollat informationen i materialet och jämfört med andra källor för att kunna vara säker på att det som presenteras inte är förfalskat (Teorell och Svensson 2007, 87-91).

För att få en så tydlig helhetsbild av händelserna som möjligt har jag material från olika typer av källor och från olika aktörers perspektiv. Eftersom jag vill titta på hur processer och praktiker av legitimering och ansvarsutkrävande påverkat utfallet, är det viktigt att få med så många aspekter av det som möjligt. WWF och deras hållning i konflikten representeras i mitt material av deras egen hemsida och deras framträdande, genom Ms Hemley, i förhöret. USA i egenskap av egna nationella intressen samt som huvudsakligt finansiellt stöd till WWFs projekt representeras av Mr Huffman och de andra kongress-ledamöterna i förhöret. Survival Internationals hemsida med information om Baka-folket, WWFs projekt och de kampanjer som Survival driver för att stödja urfolk, representerar dels en form av opposition till WWF i egenskap av en NGO som arbetar

mot det som WWF arbetar för, det vill säga konservering av natur. De representerar också Baka-folket eftersom deras arbete och kampanjer går ut på att ge en röst åt urfolk som normalt sett inte får vara med i beslutsfattande rum, trots att besluten rör deras leverne (Survival International). Det kan såklart vara problematiskt att låta en organisation tala för ett folk istället för att låta de tala själva, men jag har gjort bedömningen att Survival International vidtagit åtgärder för att undvika att "lägga ord i munnen" på Baka-folket genom att publicera mycket material som är direkta intervjuer och uttalanden från flera olika individer som ingår i folket, på deras hemsida. Vidare arbetar Survival International tillsammans med Baka-folket för att driva en kampanj mot WWFs projekt där direkta vittnesmål från medlemmar i folket utgör grunden (Survival International i.d., Baka). Utöver dessa källor har jag ytterligare några hemsidor och artiklar där jag hämtat information men som inte kommer vara bärande i min analys utan främst bidragit med kompletterande fakta som jag behöver för att helheten ska vara så komplett som möjligt.

Några av de källor som jag använder, som WWFs och Survival Internationals hemsidor, innehåller information som är vinklad för att porträttera den bakomliggande aktören på ett positivt sätt. WWF vill göra bra reklam för sina projekt för att få fortsatt stöd och locka till sig nya medlemmar och bidragsgivare. Survival International har som huvudsakliga agenda att tala för diskriminerade urfolk och vill föra fram allt det negativa som WWF och andra organisationer med samma syfte gör mot urfolken. Jag är medveten om den vinklingen och är aktsam när jag tolkar faktan som presenteras men menar också att den är oundviklig. Eftersom jag ska undersöka olika legitimerings-praktiker och ansvarsutkrävande-mekanismer vill jag också ta del av den vinklade informationen för att bättre förstå var de olika aktörerna placerar sig och vilka intressen de ytterst följer.

2.3 Avgränsningar

På Grund av den snäva tidsramen för arbetet och begränsning i antal ord har jag beslutat att avgränsa min studie till enbart fall och vittnesmål från området Tridom som innefattar Republiken Kongo, Kamerun och Gabon (WWF i.d., where we work: Tridom). Trots att liknande händelseförlopp i WWF-initierade projekt avtäckts i andra delar av världen, bland annat i Indien

och Nepal och trots att Buzzfeeds utredning och förhöret med WWF avser fler fall än de som skett i Tridom anser jag att det här är en väl avvägd avgränsning. Materialet hade annars blivit för omfattande för att kunna göra en kvalitativ studie. De länder som jag inkluderat är rimliga och praktiska att analysera tillsammans eftersom de har kontextuella faktorer som liknar varandra på flera sätt.

De aktörer som jag presenterade ovan i bakgrunden och som agerar underlag för min analys har krävt viss avgränsning. Det finns givetvis andra aktörer som också är viktiga för händelseförloppet men som jag av brist på utrymme och material inte valt att inkludera. För att komma runt det har jag försökt välja aktörer som kan representera en större grupp och på så vis inkluderar jag indirekt fler aktörer än de som aktivt är med i analysen. Till exempel finns det inte någon direkt källa från Baka-folket, det vill säga de har ingen egen hemsida och jag har inte haft möjlighet att komma i direkt kontakt med dem. Däremot har Survival International direkta citat och även videoinspelningar där Baka-folket talar och på så sätt kommer jag så nära en direkt representation som jag kan komma.

3. Teori och analys

3.1 Legitimitet

Karin Bäckstrand och Fredrik Söderbaum presenterar i sitt kapitel *Legitimation and delegitimation in global governance* i boken *Legitimacy in Global Governance: Sources, Processes, and Consequences* ett analytiskt ramverk för att analysera processer av legitimering och avlegitimering i global styrning. För att lättare förstå och kategoriskt utreda en global aktörs tillvägagångssätt i att legitimera och avlegitimera samt bli legitimerad och avlegitimerad av andra aktörer har de tagit fram en typologi som delar in (av)legitimeringen i tre kategorier som jag kommer presentera i det följande avsnittet (Bäckstrand och Söderbaum 2018). Författarna kallar de olika processerna av legitimering för *praktiker*. De menar att till skillnad från *strategier*, så rymmer det begreppet fler sociala dimensioner och kan syfta till omedvetna och icke-avsiktliga handlingar, medan strategier syftar till att det finns en tydligt riktad intention.

Huvudsakligt fokus fästs vid *global governance institutions* (GGIs) och många exempel handlar om institutioner som består av medlemsstater, som exempelvis WTO och EU. Man menar att också icke-statliga aktörer spelar en viktig roll och NGOs nämns som ett exempel på det, dock diskuteras de icke-statliga aktörernas (av)legitimering i *relation* till GGIs och inte enbart i sin egen rätt eller i relation till andra icke-statliga aktörer (Ibid, 4-6). De olika (av)legitimerande praktikerna som lyfts riktar sig mot olika målgrupper och man menar att de därefter kan ge olika resultat (Ibid, 1-3). Typologin är tänkt att vara bra för att systematiskt kartlägga legitimering i olika empiriska observationer och därigenom skapa en generell ökad förståelse, men kan också bidra till att bedöma vilka effekter de olika praktikerna kan få (Ibid, 14). Bäckstrand och Söderbaums analytiska ramverk ger ett nytt sätt att analysera legitimering eftersom det, till skillnad från tidigare forskning, även studerar praktiker av avlegitimering. De tar hänsyn till både *top-down* och *bottom-up*-processer, där tidigare forskning bara fokuserat på *top-down*-processer. Slutligen grundar sig de tre kategorierna som ramverket bygger på i olika vetenskapsteoretiska traditioner vilket ger ett bredare spektrum och möjlighet till en heltäckande analys (Ibid, 2-3). I originaltext kallas de tre kategorierna för praktiker av legitimering för *Discursive*, *Institutional* och *Behavioral*. Jag har för enkelhetens skull översatt dessa till de svenska orden *Diskursiva*, *Institutionella* och *Agerande/Beteende*.

Diskursiva praktiker

Legitimering genom diskursiva praktiker handlar om hur en aktör genom text, uttalanden och offentliga diskussioner legitimerar sig själv eller andra aktörer. Retoriska knep kan användas för att framställa något i ett önskat ljus eller skapa ett narrativ. Den själv-legitimerande aktören kan bli bekräftad av att andra aktörer stämmer in i den legitimerande retoriken och gör egna uttalanden som lyfter fram de positiva sidorna. Diskursen som används för legitimering kan vara kopplad till vissa specifika koncept och begrepp som till exempel demokrati, mänskliga rättigheter eller utveckling och genom att använda sig av någon av dessa frekvent bidra till att skapa ett narrativ som kan vara gynnsamt eller tvärtom, missgynnande, när det handlar om avlegitimering. Den här kategorin står för en mer normativ vetenskapsteoretisk hållning och kan, till skillnad från intentionala strategier av legitimering, innehålla mer implicita processer som är norm- eller strukturbaserade (Ibid, 8-10).

Institutionell (av)legitimering

Den institutionella legitimeringen utgörs av exempelvis konstitutionella reformer, policyförändring, administrativ omorganisation men även deltagande i organisation och röstning i val. Den här typen av praktiker är inbäddade i en institutionell vetenskapsteoretisk grund, där multilaterala samarbeten utgör det främsta medlet för legitimering. För GGIs är det här en av de främsta medlen för legitimering och avlegitimering. När det kommer till icke-statliga aktörer som NGOs sker den här typen främst i form av deltagande i eller utträde ur organisationen samt ett samtycke och medgivande till dess verksamhet (Ibid, 8, 10-12).

(Av)Legitimering genom agerande/beteende.

Legitimering genom ett agerande eller beteende handlar enkelt uttryckt om hur aktörer agerar och handlar för att legitimera eller avlegitimera. Det här kan tyckas vara en alltför bred kategori men man syftar främst på praktiker som utförs med avseende att uppmärksamma eller påverka allmänheten och andra aktörer som i sin tur uppfattar legitimiteten hos en aktör olika beroende av praktikerna. Det kan röra sig om att ge eller dra in finansiellt stöd, att göra utredningar och skriva rapporter eller hålla kampanjer och protester. Själv-legitimering genom agerande/beteende kan också inkludera symboliska metoder som uppvisandet av en flagga eller logotyp som kan stärka varumärket. I extrema fall kan skadegörelse och våld utgöra en (av)legitimerings-praktik (Ibid, 12-14).

3.2 Analys av legitimering

I det följande avsnittet kommer jag använda mig av Bäckstrand och Söderbaums typologi och göra en kartläggning av fallet genom att se till vilka (av)legitimerings-mekanismer som utspelas under fallets gång. I delen som behandlar de diskursiva praktikerna vill jag påpeka att jag gör vad som skulle kunna kallas en mini-diskursanalys av materialet som är relevant för denna del. Jag vill emellertid understryka att jag inte letar efter några specifika teoretiskt eller vetenskapsfilosofiskt förankrade diskurser utan endast om innehållet målar upp en positiv eller negativ bild som kan stödja ett visst narrativ. Av den här anledningen har jag också valt att inte göra några vidare metodologiska avvägningar kring diskursanalytisk metod i metodavsnittet.

Diskursiva praktiker

WWF ger en gedigen presentation av sitt projekt Messok Dja på sin hemsida. Där finns flera flikar under vilka de förklarar den akuta situationen i området och hur viktigt det är att skydda skogen samt på vilka sätt deras projekt ska bidra till ökad biologisk mångfald. Här finns också information om hur WWF arbetar tillsammans med lokalbefolkning och grupper av ursprungsbefolkning för att dels ta till sig kunskap om naturen i området men också för att säkerställa att ingen grupps rättigheter diskrimineras. Texterna som finns tillgängliga för allmänheten att läsa på WWFs hemsida utgör diskursiva praktiker som WWF använder för att själv-legitimera sina ageranden. Här finns ett narrativ-skapande där WWF målar upp det här som ett godhjärtat projekt som vill väl för miljön men som också redogör att deras arbete inte ska vara på bekostnad av de marginaliserade grupperna. De använder en enkel och lättläst retorik och underbygger alla texter med mycket fakta, vilket ger en känsla av trovärdighet (WWF i.d., TRIDOM: Tri-National Dja-Odzala-Minkébé). Även i förhöret med WWFs vice ordförande Ms Hemley är diskursen väldigt fokuserad på att förklara det viktiga arbetet som WWF gör, på vilka sätt de jobbar och hur de har utvecklat och förbättrat situationer på flera ställen. Här ser vi alltså också själv-legitimerande praktiker. På många frågor svarar dock Ms Hemley undvikande eller inte alls och i den kontexten blir WWFs tydlighet och trovärdighet något sviktande, vilket gör att själv-legitimeringen faller något (Lang 2021).

USA, representerat av de deltagande i förhöret, avlegitimerar WWFs projekt genom att hålla en väldigt kritisk och skeptisk ton till Miss Hemley och hennes försök att rättfärdiga WWFs hantering av situationen. Kongressledamoten Cliff Bentz framförde följande om hur WWF hanterat situationen. *“The World Wildlife Fund is not taking responsibility and some of the phrases I’ve seen in their materials are embarrassing. And I hope today that they step up and actually admit that they are at fault.”* (Bentz 2021).

På Survival Internationals hemsida finner vi en retorik som utmålar WWF som oansvariga och ovilliga att se sin roll i de många problem och hemskheter som Baka-folket råkat ut för. Ett stycke hämtat från Survivals hemsida lyder: *“WWF has covered up the abuse, supported the perpetrators, and continues to push for the creation of protected areas on tribal land.”* (Survival

International i.d., Baka). Flera citat från Baka-folket finns också på hemsidan och i dessa kan man tydligt utläsa frustration och desperation. Ett exempel lyder *“The forest is our life. They’re stopping us from feeding ourselves. We are going to die. We are forest people. If this doesn’t stop, all the Baka will die.”*(Ibid). Och ett annat: *“We suffer these terrible beatings when we haven’t done anything. If they see us, they just beat us with machetes.”*(Ibid).

I Buzzfeeds artiklar sker också en form av avlegitimering av WWFs projekt genom diskursiva praktiker. Författarna bakom dessa artiklar håller en hård och kritisk ton och beskriver det som att WWF för ett krig mot tjuvjakt och att eko-vakterna som begått våldsamheterna är WWFs bundsförvanter i det kriget. De sociala kostnaderna, det vill säga urfolkens misär, var inte tillräckligt viktiga för att WWF skulle agera tidigare (Baker och Warren 2019b). Man uttalar sig om att WWF visste att våldsamheterna pågick och insinuerar att WWFs rykte som en godhjärtad organisation med en gosig panda som logotyp låter dem komma undan med mer än de borde (Baker och Warren 2019a).

Institutionell (av)legitimering

För att kunna analysera institutionell legitimitet i mitt fall tänker jag mig WWFs projekt som en form av institution istället för hela organisationen, eftersom studien inte omfattar hela WWFs arbete. I slutet av förhöret nämner ordförande Mr Huffman att man förväntar sig ny lagstiftning kring vilka krav regeringen i USA måste ställa på NGOs för att de ska få finansiellt stöd i konserverings-projekt. Om sådan lagstiftning skapas är det en form av institutionell avlegitimering.

Ms Hemley säger i förhöret att WWF har gjort omfattande interna omorganiseringar sedan rapporten utfärdades och använder det som ett medel för att legitimera organisationens handlingar (Lang 2021). I Ms Hemleys skrivna vittnesmål inför förhöret listar hon vad dessa omorganiseringar består av och några exempel är; uppdaterade mekanismer för att ta emot klagomål, anlitanande av en ombudsman för att medla mellan WWF och de samhällen där WWF arbetar och nya och förbättrade program för att träna ekovakter (Hemley 2021).

UNDP avlegitimerar WWFs projekt genom att skjuta upp skapandet av en ytterligare konserverings-park i Tridom. I och med att UNDP var en av de huvudsakliga finansiärerna i Messok Dja hade de möjlighet att hindra en utvidgning av WWFs involvering i området. Den här avlegitimeringen är av institutionell karaktär eftersom det kan tolkas som att UNDP inte ger sitt samtycke till WWFs planer och dessutom tar ett steg tillbaka från sitt eget deltagande i projektet.

(Av)legitimering genom agerande/beteende

För att WWF ska kunna driva projekt som detta behöver de stöd i form av finansiering från olika aktörer och tillåtelse av regeringen i länderna de driver projekt i. WWFs projekt i TRIDOM finansieras bland andra av USAs regering. Att världens största ekonomi tillika mest inflytserika land ställer sig bakom ett projekt och rentav möjliggör dess existens med kapital innebär också att de legitimerar det. Bäckstrand och Söderbaum (2018, 1) lyfter ett exempel om hur Obama administrationen drog in sitt finansiella stöd till UNESCO efter att de gett Palestina medlemskap i organisationen. På samma sätt är det ett sätt att avlegitimera en aktör om man som finansierande aktör drar in sitt stöd. WWFs misslyckande i att driva projektet så som de utgett sig för att driva det skulle kunna avlegitimeras genom att de aktörer som stödjer projektet, som USA, officiellt slutar stödja projektet. I förhöret nämns att man under Trump-administrationen pausade finansieringen till det här projektet (Lang 2021) och den eventuella nya lagstiftningen kring vilka krav regeringen i USA måste ställa på NGOs skulle kunna komma att innebära att de drar in delar av sitt stöd till WWF. Det finns dock ännu inga källor som visar på att det här har skett.

Även EU har bidragit med finansiella medel till WWFs projekt och valde efter att de nåtts av vittnesmål om misshandeln samt haft samtal med Survival International, att dra in sina bidrag (Survival International 2020). EUs betydelsefulla roll som en av världens mest inflytserika multilaterala samarbeten gör dem till en aktör vars legitimerings-praktiker väger tungt.

Den av UNDP utfärdade rapporten som avslöjade brotten mot Baka-folket utgör en form av avlegitimering genom agerande, eftersom det här var något som var tänkt att allmänheten och kanske främst andra betydelsefulla aktörer, som exempelvis USAs regering, skulle ta del av. Den visar på WWFs misslyckande att driva ett projekt och samtidigt efterfölja sina egna principer

med avseende på deras värderingar om mänskliga rättigheter inom organisationen och i det specifika projektet. Vidare gav den visst resultat eftersom den i sin tur ledde till förhöret med WWF. Även allmänna protester och kampanjer från andra organisationer och initiativtagande har uppkommit som ett resultat av skandalen. Survival International avlegitimerar WWFs projekt genom att driva en kampanj för att sprida information till allmänheten och samtala med betydelsefulla aktörer för att få ett stopp på urfolkens lidande. Det var delvis genom Survivals kampanjande som EU beslutade att dra in sitt finansiella stöd, vilket visar på ett framgångsrikt avlegitimerande.

Buzzfeed har också agerat avlegitimerande aktör genom sin nyhetsutredning samt deras nyhetsartiklar med avslöjanden om WWFs projekt. Här finns ett tydligt syfte att sprida informationen till allmänheten eftersom Buzzfeed är just en nyhetstidning, som dessutom har stor spridning globalt. De utger sig också för att vara en tidning som specialiserar sig på att avslöja stora företag och organisationer.

3.3 Ansvarsutkrävande

Ruth W. Grant och Robert O. Keohane ger ett annat, liknande analytiskt ramverk, men med avseende på maktmissbruk i internationell politik och dess följd i form av ansvarsutkrävande. Här finner vi en distinkt anpassning till NGOs och de ger exempel på mekanismer som är aktuella i fall där NGOs utgör huvudaktören. Grant och Keohane intresserar sig för hur det inte finns några tydliga och gemensamma förhållningssätt till demokrati i det globala systemet. Den som reglerar är normalt sett den som står för praktiker av ansvarsutkrävande och eftersom det inte finns någon global regent, är den allmänna uppfattningen, menar Grant och Keohane att processen av ansvarsutkrävande ofta faller mellan stolarna i internationella sammanhang. De menar dock att det finns andra mekanismer som gör att globala organisationer och aktörer ändå utkrävs på ansvar och att det ibland till och med sker i högre grad än i fall som rör sig inom statens gräns, men då genom andra mekanismer (Grant och Keohane 2005, 30). I förhöret med WWF läggs stort fokus på just ansvar och ansvarsutkrävande och därför känns det relevant att undersöka den aspekten också. Författarna menar också att ansvarsutkrävande är en viktig faktor för att uppnå legitimitet men att legitimitet också ger bättre förutsättningar för ansvarsutkrävande

(Ibid, 34-35). Koncepten är därmed sammankopplade och till viss del överlappar de varandra. Grant och Keohane introducerar sju ansvarsutkrävande-mekanismer i ett konceptuellt ramverk avsett att beskriva hur processer av ansvarsutkrävande går till i global politik. Dessa är *Hierarchical, Supervisory, Fiscal, Legal, Market, Peer* och *Public reputational* (Ibid, 35-37). Jag kommer att utesluta *Supervisory* från min analys eftersom jag inte anser den aktuell i mitt fall. Genom sin typologi argumenterar Grant och Keohane för de här mekanismerna och vill bevisa dess tyngd kontra ansvarsutkrävande i klassiska statliga sammanhang (Ibid, 30-32). Författarna vidhåller dock att ansvarsutkrävande i internationell politik inte fungerar optimalt eller helt enligt demokratiska värderingar. Maktförhållanden gör att ansvarsutkrävande sker på ojämlika principer för olika aktörer (ibid, 41-42). Jag har valt att inte översätta dessa kategorier eftersom det för vissa inte finns en direkt översättning på svenska och jag vill undvika förvirring.

Hierarchical

Hierarchical accountability syftar till de hierarkier som finns i nästan alla organisationer och hur hierarkin kan användas som ett medel för att utkräva ansvar. En högre uppsatt individ eller sektion kan avskeda, utesluta eller dra in privilegier och befogenheter från en lägre stående aktör som ett sätt att utkräva ansvar efter ett maktmissbruk (Ibid, 36).

Fiscal

Fiscal accountability innebär ansvarsutkrävande med ekonomiska medel. Det handlar om finansierande aktörer som kan dra in sitt finansiella stöd till en aktör som en reaktion på maktmissbruk. Ett exempel är FN som till stor del finansieras med statliga medel. Om FN missbrukar sin makt kan sanktioner utfärdas och finansieringen från stater kan dras in som ett sätt att utkräva FN på ansvar (Ibid, 36).

Legal

Legal accountability är ansvarsutkrävande genom juridiska medel och med uppsatta formella regelverk. Ofta kräver den här typen av ansvarsutkrävande ett rättssystem, vilket vi förknippar

med staten men det finns också fall där till exempel internationell lag kan användas och de nämner också att ansvarsutkrävande inom semi-rättsliga arenor kan räknas in (Ibid, 36-37).

Market

Med *Market-mechanisms* menas de mekanismer som är kopplade till marknadskrafter. Det kan handla om att donatorer drar in sina donationer, eller konsumenter som slutar köpa en vara av ett företag som en reaktion på missnöje med maktmissbruk som skett (Ibid, 37).

Peer

Peer accountability åsyftar hur andra aktörer i samma kategori agerar eller reagerar gentemot den som missbrukat sin makt. Med kategori menas i det här avseende att man agerar på ungefär samma nivå och inom ungefär samma område, exempelvis kan NGOs utgöra en kategori. Ansvarsutkrävandet kan ske genom att inte vilja samarbeta med, eller använda information som mottas från aktören som missbrukat makt (Ibid, 37).

Public reputational

Public reputational accountability handlar om hur en aktörs allmänna rykte fungerar som en form av ansvarsutkrävande-mekanism. Den här mekanismen går lite hand i hand med alla andra eftersom ryktet onekligen försämras som ett resultat av de allra flesta ansvarsutkrävande-mekanismer, i synnerhet de som syns offentligt. Försämrat rykte leder ju också i många fall till att andra inte vill samarbeta med eller finansiera aktörens projekt och handlingar. Här menar man emellertid att ansvarsutkrävande genom det allmänna ryktet också har en egen effekt oberoende av andra mekanismer av ansvarsutkrävande (Ibid, 37).

3.4 Analys av ansvarsutkrävande

På samma sätt som med legitimerings-praktikerna kommer jag kartlägga ansvarsutkrävande genom att applicera ansvarsutkrävande-mekanismerna på fallet för att utröna vilka som varit närvarande och i vilken utsträckning. Den typ av maktmissbruk som WWF står anklagade för kommer sig av dess roll som en av världens mest framstående NGOs i klimatfrågan och därigenom maktposition som opinionsbildare och informationsspridare. Makten kan anses

missbrukad eftersom deras projekt brutit mot mänskliga rättigheter och de har inte varit ärliga med sin roll i det. I min analys går vissa av kategorierna in i varandra och därför kommer vissa skeenden att nämnas fler gånger, men då i egenskap av olika mekanismer.

Hierarchical

I förhöret med Ms Hemley får hon frågan om någon anställd blivit avskedad inom WWF som ett resultat av rapporterna, varpå hon undviker att svara och istället berättar om omorganiseringarna som gjorts inom verksamheten (Lang 2021). I de omorganiseringar som återfinns i Ms Hemleys vittnesmål finns det inslag av hierarkiska mekanismer eftersom det oundvikligen är någon eller några med en högt uppsatt position i WWF som beslutat om dessa omorganiseringar, som sedan påverkar alla andra som står under. Det handlar dock snarare om att det tillkommit nya personer och mekanismer än att de som fanns på plats innan utkrävts på ansvar, till exempel genom avskedanden (Hemley 2021). Enligt Ms Hemleys svar i förhöret verkar det alltså inte vara så att någon fått gå från sin post, eller blivit ned-graderad, vilket hade varit en tydligare form av hierarkisk mekanism för ansvarsutkrävande.

Fiscal

USAs krav på ett förhör med WWF är en form av *fiscal accountability mechanism* eftersom USA är en av de stora finansiellt stöttande aktörerna till WWF. De kallade till ett förhör med WWF eftersom de ville utreda en eventuell finansiell sanktion. Det framgår inte om det *tillfälligt* indragna stödet som nämns i förhöret fortfarande råder men oavsett kan man tolka det som ett sätt att utkräva WWF på ansvar eftersom det påverkar deras möjlighet att fortsätta med sin verksamhet i området. Det skulle vara en mer "fullföljd" ansvarsutkrävande-mekanism om det kommit ytterligare besked från USAs regering efter förhöret med ett mer permanent indrag av pengar. EU, som drog in sitt finansiella stöd till det ifrågasvarande WWF-projektet, utförde också en form av ansvarsutkrävande.

Legal

Förhöret med WWF initierades och utträttades av *US house committee on natural resources*, vilket inte är en juridisk domstol, utan en kommitté som inte har några befogenheter att döma någon eller stifta lagar. Därför är det egentligen inte en form av laglig ansvarsutkrävande men

Grant och Keohane gör inte någon bestämd distinktion i vad som utgör semi-rättsligt och vad som inte kan räknas in. Eftersom kommitén har en direkt koppling till USAs rättssystem genom att de har till uppgift att överväga och rekommendera lagändringar inom sitt verksamhetsområde, anser jag att den kan klassificeras som en semi-rättslig instans. Det här innebär dock att ansvarsutkrävandet inte blir lika starkt och effektivt som det hade varit om WWF stått inför en juridisk domstol med makten att utfärda straff (Natural resources committee).

Market

WWF är inget företag som säljer produkter eller tjänster och de finns inte noterade på börsen. Möjligheterna till marknadsbaserade mekanismer för ansvarsutkrävande är därför begränsade. Däremot finns en form av marknad för donatorer och här kan man tänka sig att donatorer hellre väljer en annan välgörenhetsorganisation att donera pengar till än en som missbrukat sin makt. Huruvida det här är en utveckling som skett är dock svårt att säga eftersom det inte finns några siffror som visar om donationer minskat eller inte i direkt anslutning till avslöjandena. Däremot kan man läsa WWFs årsrapporter där de redovisar det gångna året och hur mycket pengar som gått in och ut ur organisationen och hur pengarna använts. Mellan 2018 och 2019 gick summan av donationer utifrån ner från 153 423 611\$ till 141 532 957\$. Det här behöver egentligen inte betyda något eftersom rapporterna gäller för hela WWFs verksamhet och min studie handlar bara om en liten del av den. Dessutom avslutas mätningarna 30 juni varje år, vilket innebär att 2019 års mätning avslutades endast drygt tre månader efter att Buzzfeeds artikel avslöjade WWF i mars samma år (WWF i.d., financials).

Peer

För att undersöka vilka ansvarsutkrävande-mekanismer som skett genom *peers* till WWF har jag i mitt material organisationen *Survival International* som också är en NGO. Det är inte helt oproblematiskt att definiera *Survival International* som *peer* i förhållande till WWF även om de båda är NGOs, eftersom WWF är en mycket större och mer välkänd NGO som dels har en större publik men också mer resurser att tillgå. Det innebär att hur stor effekt ansvarsutkrävande-mekanismen får beror till stor del på hur stora och inflytelserika de olika aktörerna är i förhållande till varandra. Dessutom är den typen av förluster som Grant och Keohane menar kan följa vid *peer accountability* inte särskilt aktuell mellan WWF och *Survival*

International. De handlar om förlust av viktiga kontakter och minskad möjlighet till samarbete mellan organisationerna. Eftersom Survival International jobbar *mot* den typen av projekt som WWF jobbar *för* är det svårt att föreställa sig att ett samarbete hade ägt rum oavsett. Däremot kan man tänka sig att Survival Internationals kampanj mot WWFs projekt når fram till andra *peers* och kan minska möjligheterna till andra samarbeten för WWF genom det. Då rör vi oss emellertid i gränslandet mellan denna och nästa kategori om allmänt rykte.

Public reputational

Mekanismer genom allmänt rykte är svåra att observera och mäta eftersom de till stor del grundar sig i personliga känslor kring en aktör och dess agerande som till slut skapar en kollektiv känsla och därigenom uppfattning hos allmänheten. Vad gäller WWF kan jag inte så mycket mer än anta att de olika mekanismerna påverkat vissa till att tycka sämre om WWF och vara mer skeptiska till dess arbete. Det här beror såklart mycket på hur medierna rapporterar eftersom det ofta är så vi får information om den här typen av skandaler och därefter bildar en uppfattning. Om det skett något *kollektivt* skifte i uppfattning och därmed att deras *allmänna* rykte försämrats som en egen mekanism av ansvarsutkrävande går inte att svara på utifrån det materialet jag har tillgång till.

4. Resultat

4.1 Diskussion

För att enklare kunna diskutera kring det jag konstaterat i min analys har jag gjort två tabeller där jag fyllt i vilka praktiker och mekanismer som närvarat. Jag har satt ett frågetecken i parentes bakom de som jag inte kunnat fastställa om de har skett men som jag bedömt värda att diskutera i min analys ändå.

Legitimerings-praktiker

Aktör:	Diskursiva	Institutionella	Agerande/beteende
WWF	-Självlegitimering på egen hemsida. -Diskursen i förhöret.	-Själv-legitimering genom omorganisering inom WWF	
Survival International	-Avlegitimering av projektet på egen hemsida.		-Kampanj mot WWFs projekt.
USA	-Diskursen i förhöret.		-Förhör med WWF. -Tillfälligt indrag av finansiellt stöd till WWF.
Buzzfeed	-Diskursen i artiklar.		-Nyhets-utredning och avslöjande artikel.
EU			-Indrag av finansiellt stöd.
UNDP		-Uppskjutande av konserverings-park	-Utfärdande av rapport
Allmänheten			

Ansvarsutkrävande-mekanismer

Aktör:	Hierarchical	Fiscal	Legal	Market	Peer	Public reputational
WWF	-Omorganiseringar (?)					
Survival International					Kampanj mot WWF(?)	
USA		-Indrag av finansiellt stöd	-Förhör med WWF			
Buzzfeed						
EU		-Indrag av finansiellt stöd				
UNDP						
Allmänheten				Minskande donationer(?)		Allmänt rykte(?)

Legitimitet och ansvarsutkrävande är två koncept som är svåra att mäta. Legitimitet bygger på en uppfattning om rätten att utöva makt och utspelar sig i relationen mellan aktören och dess publik. Bäckstrand och Söderbaum har försökt skapa en typologi som kan göra legitimitetsbegreppet mätbart i större utsträckning genom att kategorisera legitimitet i olika praktiker. Tanken med deras typologi var dock att tillämpa den på GGIs och de aktörer som relaterar till dem. När jag undersökte mitt fall genom dessa praktiker fann jag att de är applicerbara på NGOs också, framför allt de diskursiva och agerande/beteende-praktikerna. De borde rimligtvis kunna ge ungefär samma resultat som för GGIs också eftersom de främst riktar sig till allmänheten och allmänhetens perception av aktörens legitimitet. Effektiviteten av en legitimerings-praktik av den diskursiva och agerande/beteende-karaktären handlar om hur stor uppmärksamhet dessa praktiker får och därmed kan nå ut till allmänheten eller den aktuella publiken.

Grant och Keohane hade större ambitioner med sin typologi när det kommer till möjligheten att klassificera mekanismer av ansvarsutkrävande hos NGOs och andra icke-statliga aktörer. I min analys fann jag dock att dessa var svårare att fastställa på just mitt fall än vad legitimerings-praktikerna var. En anledning till det här kan vara att legitimitet har en luddigare definition vilket gör att det går att tolka in fler praktiker medan definitionen på ansvarsutkrävande är snävare och betecknar mer aktiva handlingar. Ytterligare en anledning kan vara att kategorierna som Bäckstrand och Söderbaum ger för legitimitet är färre och därmed också bredare. Den diskursiva kategorin till exempel, öppnar upp för mycket eget tolkande av alla dokument och uttalanden som gjorts, och därmed är det inte så svårt att applicera den på fallet. Chansen att man hittar positivt och negativt klingande diskurser i artiklar, uttalanden och intervjuer etc. i egentligen alla tänkbara fall där det finns en konflikt, är såklart stor. Vad gäller de diskursiva praktikerna kan de, som tidigare nämnt, ha underliggande syften och antaganden som inte är lika enkla att utröna som de andra legitimerings-praktikerna. Det här gör också att i den här kategorin är det något svårare att konstatera vilka resultat de ger eftersom det kan röra sig om långtgående processer och strukturer som inte syns utåt. Här hade man kanske behövt göra en utpräglad diskursanalys, för att till fullo kunna tolka de diskursiva praktikerna av legitimering.

Grant och Keohane har istället 7 kategorier, varav jag uteslöt en, och det gör att varje kategori är mer specifik med vad den kan innehålla. Vissa mekanismer var därför svåra att placera i en kategori eftersom jag upplevde att det i många fall var gränsfall i vilken de passade in bäst. Slutligen kan det också vara så att mitt fall inte är tillräckligt uppkärlat och att materialet är något bristande, vilket gör att det är svårare att klarlägga om ansvarsutkrävande-mekanismerna skett, även om de kanske har det men då bakom lyckta dörrar och inte framför allmänhetens ögon. Resultatet blev att de ansvarsutkrävande-mekanismerna landade i lite mer spekulativa paralleller mellan typologins kategorier och mitt fall.

En annan intressant upptäckt jag gjorde i min analys är att flera av legitimitets-praktikerna återfinns som ansvarsutkrävande-mekanism. Indrag av finansiellt stöd från både EU och USA återfinns som agerande/beteende-praktiker av legitimering och som *Fiscal*-mekanism av ansvarsutkrävande. Förhöret med WWF återfinns som både agerande/beteende-praktik av legitimering och som en *legal*-mekanism av ansvarsutkrävande. Även omorganiseringen inom WWF kan tänkas platsa som både legitimerings-praktik och ansvarsutkrävande-mekanism. Det här vill inte nödvändigtvis säga att legitimitet och ansvarsutkrävande kan vara samma sak i vissa fall utan snarare att genom vissa praktiker/mekanism kan man uppnå, eller bidra till, både och.

Resultatet av min studie är en gedigen kartläggning av centrala aktörer och legitimitet och ansvarsutkrävande i fallet WWF i Tridom. Vissa av praktikerna och mekanismerna överlappar varandra och bidrar på så sätt till både legitimitet och ansvarsutkrävande. Vissa är svårare att fastställa på grund av bristande material och i vissa fall är det en tolkningsfråga där de som skapade typologierna kunde gett tydligare kriterier för vad som räknas in och vad som inte gör det. Min slutsats är att det finns sätt för NGOs att legitimeras och utkrävas på ansvar trots dess icke-statliga karaktär men att det till stor del beror på kontexten och hur stor uppmärksamhet ett fenomen får hos allmänheten. Därför kan man tänka sig i generella termer, att stora och välkända NGOs som har starkare band till stater, genom exempelvis finansiellt stöd, och en relation till allmänheten i högre grad blir subjekt för praktiker och mekanismer av legitimering och ansvarsutkrävande.

4.2 Slutsats och vidare forskning

Jag har genomfört en beskrivande studie av WWFs legitimitet i konserverings-projekt i området Tridom och ansvarsutkrävandet som följt därefter. De två typologier om legitimitet och ansvarsutkrävande som jag använt som grund för min analys är tänkta för att kartlägga och systematiskt ordna praktiker och mekanismer för att ge en fullvärdig beskrivande studie. Bäckstrand och Söderbaum ger några exempel på hur man kan använda deras typologi om legitimitet i forskningssammanhang. Dels kan man, precis som jag har gjort, göra en systematisk och beskrivande kartläggning. För en mer ambitiös studie kan man använda den grunden som en systematisk kartläggning är, och leta efter variation i legitimerings- och avlegitimerings-praktiker. Då kan man behandla praktikerna som *beroende* variabler och därefter försöka utröna vilka faktorer som leder till att vissa är mer frekventa eller närvarande än andra. Praktikerna kan, å andra sidan, också behandlas som *oberoende* variabler för att istället söka svar på vilka effekter som följer beroende av vilka praktiker som närvarat (Bäckstrand och Söderbaum 2018, 14). Grant och Keohane ger inte några uttryckliga förslag på hur deras typologi kan användas i forskning men nämner att deras mekanismer av ansvarsutkrävande är "diskreta" och att de därför kan utvecklas och förbättras (Grant och Keohane 2005, 35). Jag anser att dessa precis som med legitimitets-typologin kan användas för att göra studier där kausala samband undersöks och att det här kan göras på precis samma sätt som jag ovan beskrev för legitimitets-typologin. Det här illustrerar vad som kan tänkas vara nästa steg i den studien som jag gjort, för att kumulativt bygga vidare på den.

Som både jag tidigare nämnde var det mitt syfte att skapa en god grund för att kunna bygga vidare på det här fallet eller andra liknande fall och använda den till fortsatta studier för att nå djupare insikter. Min kartläggning av WWF i Tridom är också relevant utanför forskningsdisciplinen eftersom det är av allmänhetens intresse att veta hur det har gått till och jag presenterar en gedigen genomgång där jag samlat fakta från olika källor på en och samma plats. Det ger också exempel på på vilka grunder man som civilperson kan utvärdera, kritisera och diskutera icke-statliga aktörers felsteg eller maktmissbruk med hjälp av begreppen om legitimitet och ansvarsutkrävande.

5. Referenser

- Baker, Katie J.M. och Warren, Tom. 2019a. The US Government spent millions funding WWF-backed forces accused of torture and murder. *Buzzfeed News*. 24 september. <https://www.buzzfeednews.com/article/katiejmbaker/united-states-government-millions-wwf-guards-abuses> (hämtad 18/4-22)
- Baker, Katie J.M. och Warren, Tom. 2019b. WWF Funds Guards Who Have Tortured And Killed People. *Buzzfeed News*. 4 mars. <https://www.buzzfeednews.com/article/tomwarren/wwf-world-wide-fund-nature-parks-torture-death> (hämtad 5/5-22)
- Bentz, Cliff. 2021. Citat i “*WWF’s leadership is still in a state of denial about its own role in fortress conservation and human rights abuses,*” Professor John Knox tells US Congressional Committee. <https://redd-monitor.org/2021/10/28/wwfs-leadership-is-still-in-a-state-of-denial-about-its-own-role-in-fortress-conservation-and-human-rights-abuses-professor-john-knox-tells-us-congressional-committee/> (hämtad 20/4-22)
- Buzzfeed. 2018. *About BuzzFeed news*. <https://www.buzzfeednews.com/article/buzzfeednews/about-buzzfeed-news> (hämtad 12/5-22)
- Fairhead, James; Leach, Melissa och Scones, Ian. 2012 Green Grabbing: a new appropriation of nature? *Journal of Peasant Studies*, 39:2, 237-261.
- George, Alexander L och Bennett, Andrew. 2005. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT press
- Halpin, Darren och McLaverty, Peter. 2010. Legitimizing INGO Advocacy: The Case of Internal Democracies. Steffek, Jens och Hahn, Kristina. (eds.) *Evaluating transnational NGOs*. London: Palgrave Macmillan London. 55-73.
- Havrda, Marek och Kutílek, Petr. 2010. Accountability 2.0 — In Search for a New Approach to

International Non-Governmental Organisations' Accountability. Steffek, Jens och Hahn, Kristina. (eds.) *Evaluating transnational NGOs*. London: Palgrave Macmillan London. 157-178.

Hemley, Ginette. 2021. Written testimony of Ginette Hemley. *House committee on natural resources: 'US house of representatives*. 26 oktober.
<https://naturalresources.house.gov/imo/media/doc/Hemley%20Testimony%20-%20WOW%20Ov%20Hrg%2010.26.21.pdf>

Hollis, Martin. 1994. *The philosophy of social science*. 14 uppl. Cambridge: Cambridge university press.

Lang, Chris. 2021. "WWF's leadership is still in a state of denial about its own role in fortress conservation and human rights abuses," Professor John Knox tells US Congressional Committee
<https://redd-monitor.org/2021/10/28/wwfs-leadership-is-still-in-a-state-of-denial-about-its-own-role-in-fortress-conservation-and-human-rights-abuses-professor-john-knox-tells-us-congressional-committee/> (hämtad 20/4-22)

Lang, Sabine. 2013. *NGOs, civil society and the public sphere*. New York: Cambridge University Press.

Natural resources committee. *About*. <https://naturalresources.house.gov/about/the-committee>
(hämtad 5/5-22)

Steffek, Jens; Bendrath, Ralf; Dalferth, Simon; Hahn, Kristina; Piewitt, Martina och Rodekamp Meike. 2010. Assessing the Democratic Legitimacy of Transnational CSOs: Five Criteria. Steffek, Jens och Hahn, Kristina. (eds.) *Evaluating transnational NGOs*. London: Palgrave Macmillan London. 100-125.

Survival International. *Baka*. <https://www.survivalinternational.org/tribes/bakamessokdja> (hämtad 27/4-22)

Survival International. *Decolonize Conservation*. <https://www.survivalinternational.org/conservation>
(hämtad 27/4-22)

Survival International. 2020. *EU suspends funding to WWF's flagship African project after persistent abuses*. <https://www.survivalinternational.org/news/12384> (hämtad 20/4-22)

Hanna Andréén

Tallberg, Jonas; Bäckstrand, Karin och Aart Scholte, Jan. 2018. *Legitimacy in Global Governance: Sources, Processes, and Consequences*. Oxford: Oxford university press.

Teorell, Jan och Svensson Torsten. 2007. *Att fråga och att svara*. 4 uppl. Stockholm: Liber

UNDP. *About us*. <https://www.undp.org/about-us> (hämtad 12/5-22)

Vidal, John. 2020. Armed ecoguards funded by WWF 'beat up Congo tribespeople'. *The Guardian*. 7 februari.

<https://www.theguardian.com/global-development/2020/feb/07/armed-ecoguards-funded-by-wwf-beat-up-congo-tribespeople> (hämtad 27/4-22)

Vidal, John. 2008. The great green land grab. *The guardian*. 13 februari.

<https://www.theguardian.com/environment/2008/feb/13/conservation> (hämtad 12/4-22)

WWF. *Financials*. <https://www.worldwildlife.org/about/financials> (hämtad 11/5-22)

WWF. *History*. <https://www.worldwildlife.org/about/history> (hämtad 11/5-22)

WWF. *TRIDOM: Tri-National Dja-Odzala-Minkébe*.

https://www.wwf-congobasin.org/where_we_work/tridom__tri_national_dja_odzala_minkebe
(hämtad 5/5-22)